

Justitiedepartementet
Enheten för fastighetsrätt och associationsrätt
103 33 Stockholm
ju.L1@regeringskansliet.se

Ju2016/06276/L1

Remissvar avseende promemorian Jämn könsfördelning i bolagsstyrelser (Ds 2016:32)

Kollegiet för svensk bolagsstyrning ("Kollegiet") lämnar här sina synpunkter på promemorian Jämn könsfördelning i bolagsstyrelser, Ds 2016:32. Kollegiet begränsar sina synpunkter till förslaget konsekvenser för börsbolagen.

Sammanfattning

Kollegiet avstyrker förslaget. Kollegiet delar strävan mot en mer jämlik könsfördelning i börsbolagens styrelser, men motsätter sig det föreslagna medlet. En kvoteringslagstiftning innebär att varje enskilt börsbolag måste ha en särskild könsfördelning i sin styrelse. Detta innebär ett allvarligt ingrepp i äganderätten som riskerar att skada marknadsekonomins funktionssätt och därmed de svenska börsbolagens dynamik och konkurrenskraft. Mot bakgrund av den fungerande självregleringen på området, den nuvarande könsfördelningen i börsbolagens styrelser och den pågående utvecklingen är förslaget oproportionerligt och bör inte genomföras. Promemorian saknar dessutom en diskussion om de övriga konstitutionella aspekterna av förslaget.

Kodens regel om att eftersträva en jämn könsfördelning

Svensk kod för bolagsstyrning ("Koden") har sedan den infördes 2005 föreskrivit att styrelsen ska vara präglad av mångsidighet och bredd avseende kompetens, erfarenhet och bakgrund, samt att börsbolagen ska eftersträva en jämn könsfördelning i sina styrelser. Det har också under en längre tid funnits ett krav på att valberedningen ska lämna ett skriftligt motiverat yttrande mot bakgrund av dessa krav.

Kollegiets aktivitet för att stödja utvecklingen mot en jämnare könsfördelning

Kollegiet har sedan det bildades vid ett flertal tillfällen vidtagit åtgärder för att skynda på utvecklingen mot en jämnare könsfördelning i styrelserna. Under våren 2014 offentliggjorde Kollegiet att man ville att ägarna påskyndar utvecklingen mot cirka 40 procents andel för det

minst företrädda könet sammantaget (dvs. inte i varje enskilt bolag) i börsbolagens styrelser år 2020, motsvarande det krav EU-kommissionen ställt upp i sitt direktivförslag 2013. Kollegiet redovisade även en delstation – år 2017 bör de stora bolagen i genomsnitt ha nått cirka 35 procent och de mindre närmast sig 30 procent för det minst företrädda könet.

Samtidigt infördes förtydligade principer i Koden, enligt vilka god bolagsstyrning innebär att bolagen för ägarna ska skötas hållbart och ansvarsfullt för att åtnjuta lagstiftarnas och allmänhetens förtroende och på ett effektivt sätt för att kunna locka investeringskapital. Härigenom tryggas näringslivets frihet att utvecklas och dess försörjning av riskkapital och kompetens. Ett breddat rekryteringsunderlag ger goda förutsättningar för bolagen att utvecklas på bästa möjliga sätt. Även kodreglerna skärptes. Valberedningarna ålades att analysera styrelsens utvärdering också i perspektivet av jämn könsfördelning, att i förslag till styrelseval i anslutning till kallelse till bolagsstämma tydligt motivera sina överväganden mot bakgrund av kodens krav om att eftersträva en jämn könsfördelning i styrelsen och att vid bolagsstämman särskilt redovisa hur den arbetat för att eftersträva en jämn könsfördelning i styrelsen. Under hösten 2014 kontaktade Kollegiet ett stort antal större ägare och valberedningsordförande och andra valberedningsledamöter för att diskutera ambitionen om en ökad jämställdhet i börsbolagens styrelser.

Förändrad könsfördelning

Könsfördelningen i börsbolagens styrelser har sedan 2014 förändrats i snabb takt. I genomsnitt har andelen kvinnliga ledamöter i samtliga börsbolags styrelser ökat från 25 procent 2014 till 32 procent 2016 om man mäter på ”svenskt” vis, dvs. samtliga stämмоvalda ledamöter inklusive eventuell stämмоvald verkställande direktör. Skulle man mäta enligt EU-normen är andelen kvinnliga ledamöter idag 34 procent. Utvecklingen har till och med överträffat Kollegiets ambition från 2014. Delstationen att de stora bolagen i genomsnitt skulle ha nått ca 35 procent och de mindre närmast sig 30 procent 2017, uppfylldes redan i år, 2016 (36 respektive 30 procent).

Den kanske tydligaste förändringen är dock inte ökningen i procent, utan hur könsfördelningen vid nyval ser ut. Vid val av nya ledamöter till börsbolagens styrelser har andelen från vardera kön de senaste två åren uppgått till cirka 50 procent i genomsnitt. Det innebär att börsbolagens ägare, om trenden fortsätter, kommer att ha uppnått cirka 40 procents andel för det minst företrädda könet sammantaget i börsbolagens styrelser år 2020. Förändringarna är ett resultat av att näringslivet under flera år arbetat mycket aktivt med frågan om mångfald i börsbolagens styrelser. Alla mätningar finns publicerade på Kollegiets webbplats www.bolagsstyrning.se.

Ingrepp i äganderätten

Den föreslagna kvoteringslagstiftningen innebär att varje enskilt börsbolag måste ha en särskild könsfördelning i sin styrelse, vid äventyr att bolagen måste betala en hög avgift till staten. En kvoteringsregel för bolagsbolagsstyrelserna utgör ett allvarligt ingrepp i de

rättigheter som följer med att äga aktier, vilket riskerar att skada marknadsekonomins funktionssätt och därmed de svenska börsbolagens dynamik och konkurrenskraft. Att utse en styrelseledamot är en fråga om både förtroende och kompetens. Styrelsen ska svara för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter och därigenom tillvarata ägarnas intresse. Därför är beslutet om vilka som ska sitta i styrelsen ett av de viktigaste som ett företags ägare har att fatta. Det måste vara ägarna i varje enskilt bolag som bestämmer vem som ska företräda dem i styrelsen och förvalta deras egendom. Den svenska modellen för bolagsstyrning bygger på att aktieägare utövar sin ägarroll aktivt och tar ansvar för bolaget, framförallt genom att engagera sig i styrelsen. Deltagande i valberedningen, ett särskilt utmärkande drag för den svenska bolagsstyrningsmodellen, ger de större ägarna en möjlighet att involveras i nomineringsprocessen för styrelse och revisor.

En kvoteringsregel innebär att enskilda börsbolag kan vara tvungna att bryta upp fungerande styrelser eller avstå från att välja in en önskad ledamot. En sådan regel kan minska attraktiviteten i att vara eller bli noterad i Sverige jämfört med att driva verksamheten i en onoterad miljö. Den kan också minska Sveriges attraktivitet som noteringsland, mot bakgrund av att den föreslagna svenska kvoteringsregeln, med undantag för vad som gäller i Norge, skulle vara mer ingripande än jämförbara regler i övriga europeiska länder.

Proportionalitetsprincipen

Varken betänkandet Ds 2006:11, föregångaren till denna promemoria, eller den nu aktuella promemorian, innehåller någon egentlig proportionalitetsbedömning, dvs. en analys av om det allmänna intresset av att tidigarelägga den sannolika ökningen av andelen kvinnliga ledamöter i börsbolagens styrelser från dagens dryga 30 procent till mer önskvärda 40 procent med ett år, samt att ålägga varje enskilt bolag att ha en sådan könsfördelning och inte kollektivet börsbolag som helhet, är ett tillräckligt tungt vägande allmänt intresse för att motivera den inskränkning av främst äganderätten som åtgärden medför.

I utredningen presenteras inget stöd för att styrelsekvotering i börsbolagen skulle leda till det av regeringen uppsatta målet, ökad jämställdhet i näringslivet. Det norska exemplet ger inget stöd för att den kvinnliga representationen i börsbolagens ledningar skulle öka genom en kvoteringsregel för styrelsen.

I promemorian uppmärksammas inte heller de nya lagregler som kräver att den absoluta majoriteten av de noterade bolagen i sin bolagsstyrningsrapport ska upplysa om den mångfaldspolicy som tillämpas för styrelsen, med avseende på exempelvis ålder, kön, utbildning och yrkesbakgrund. Regeländringen föranleds av Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/95/EU om ändring av direktiv 2013/34/EU vad gäller vissa stora företags och koncerners tillhandahållande av icke-finansiell information och upplysningar om mångfaldspolicy. Börsbolag ska från och med våren 2018 i sin bolagsstyrningsrapport ange hur mångfaldspolicyn tillämpats. I en ny anvisning till Koden (Anvisning 3-2016) förtydligas valberedningens roll beträffande tillämpningen av mångfaldspolicyn, på så sätt att

valberedningen i sitt motiverade yttrande inför stämman ska redogöra för den mångfaldspolicy som man tillämnat. Det vore lämpligt att avvakta med ett kvoteringsförslag till dess effekterna av dessa regeländringar utvärderats.

Övriga konstitutionella aspekter

Promemorian saknar en analys av de grundläggande rättighetsfrågor som förslaget rör. Förslagets förenlighet med regeringsformen, Europakonventionen eller EU-rätten i fråga om framför allt äganderätt och näringsfrihet behandlas inte alls. Detsamma gäller en behandling av individens rätt till likabehandling oavsett kön. Denna rättighet gäller i och för sig inte ledamöter i bolagsstyrelser, men är en faktor som EU-kommissionen tagit hänsyn till i sitt inte genomförda förslag till direktiv om könsfördelning i börsbolagens styrelser. Mot bakgrund av den konstitutionella rättsutvecklingen både i Sverige och på europeisk nivå, inte minst vad gäller äganderätt och diskrimineringsfrågor, hade en sådan analys varit nödvändig.

Slutsatser

Det är svårt att förstå att regeringen i oträngt mål föreslår en ingripande kvoteringslagstiftning. Det saknas skäl för att använda ett så kraftigt verktyg som kvotering när näringslivet tagit frågan till sig och framstegen hittills är betydande, samtidigt som annan lagstiftning avseende bolagsstyrelsernas sammansättning är på väg att införas. Redan frånvaron av en utredning om de konstitutionella aspekterna av förslaget innebär dock att förslaget inte kan läggas till grund för lagstiftning. Kollegiet avstyrker därför förslaget och förordar att frågan alltjämt hanteras inom ramen för självregleringen.

Stockholm den 25 november 2016

KOLLEGIET FÖR SVENSK BOLAGSSTYRNING

Arne Karlsson
Ordförande

Björn Kristiansson
Verkställande ledamot